

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİSUN BALIKÇIOĞLU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2019/18367

Karar Tarihi : 11/1/2023

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Fisun BALIKÇIOĞLU

Vekili : Av. Serpil ŞAHİN ÜSTÜNDAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; orman sınırları içinde kaldığı tespit edilen tapulu taşınmaz için tazminat ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/5/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonea başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1961 doğumlu olup Ankara'da ikamet etmektedir.

6. Muğla ili Milas ilçesi Kıyıkışlacık köyü Zindaf-Çanacık mevkiinde kâin 115 ada 612 parsel sayılı taşınmazın 22.000/100.900 hissesi başvuruçunun murisi İ.E. adına kayıtlı iken 16/5/2002 tarihinde kesinleşen orman kadastro su sonucunda orman olarak tespit edilmiştir.

7. Başvurucu ve diğer hissedarın mirasçısı 22/7/2013 tarihinde Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesinde Hazineye karşı tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde, fazlaya

ilişkin hakları saklı kalmak üzere 700.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur. Dilekçede, miras yoluyla intikal eden taşınmazın orman olarak tespit edilmesi sebebiyle taşınmazı kullanamadığını belirtmiş ve mülkiyet hakkına yönelik bu sınırlandırma nedeniyle devletin 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesi uyarınca tazminat ödeme yükümlülüğünün doğduğunu ifade etmiştir.

8. Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesi 23/10/2014 tarihinde yetkisizlik kararı vererek dava dosyasının talep hâlinde Milas Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine hükmetmiştir. Yetkisizlik kararı Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin (Daire) 18/4/2017 tarihli kararıyla onanmıştır.

9. Yetkisizlik kararının kesinleşmesi üzerine dosya, davacıların talebiyle Milas 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (Asliye Hukuk Mahkemesi) gönderilmiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi 25/1/2018 tarihinde davayı zamanaşımı gerekçesiyle reddetmiştir. Kararın gerekçesinde orman kadastro tutanaklarının 16/5/2002 tarihinde kesinleştiğini ve davanın 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72. maddesi uyarınca kadastro nun kesinleştiği tarihten itibaren on yıl içinde açılması gerektiğini vurgulamıştır. Somut olaydaki davanın 22/7/2013 tarihinde açıldığını vurgulayan Asliye Hukuk Mahkemesi, on yıllık zamanaşımı süresinin dolması sebebiyle davanın esasının incelenemeyeceğini belirtmiştir.

10. İlk derece mahkemesi kararı Dairenin 6/11/2018 tarihli kararıyla onanmıştır. Karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 11/4/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 11/5/2019 tarihinde başvuruca tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. İlgili hukuk için bkz. *Sabahat Günindi*, B. No: 2018/15204, 9/6/2021, §§ 21-35.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 11/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

13. Başvurucu; murisine ait taşınmazın orman olarak tespit edilerek kullanımına izin verilmemesinin mülkten yoksun bırakma niteliğinde olduğunu ve tazminat ödenmeden mülkten yoksun bırakılmasının mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca taşınmazın orman olarak tespit edilmesine rağmen tapusunun iptal edilmediğini, kadastro çalışmalarından da haberdar edilmediğini, bu sebeple olayda zamanaşımının söz konusu olmadığını savunmuştur.

14. Bakanlık görüşünde, olay ve olgular özetlendikten ve ilgili mevzuata yer verildikten sonra başvurunun haklarının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken bunların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

15. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvurunun niteliği dikkate alındığında öncelikle zaman bakımından yetki meselesinin tartışılması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi somut olaya benzer nitelik taşıyan *Sabahat Günindi* kararında başvurunun tapu kaydının hiçbir zaman iptal edilmediğine dikkat çekerek Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından etkili bir hukuk yolu olarak görülen 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine göre açılan tazminat davasının zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihten sonra kesinleştiğine vurgu yapmış ve başvurunun zaman bakımından yetkisi kapsamında kaldığını değerlendirmiştir (*Sabahat Günindi*, §§ 40-43). Eldeki başvuruda *Sabahat Günindi* kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

18. İhtilaf konusu taşınmaz kadastro çalışması sonucunda orman olarak tespit edilmiş ise de taşınmazın tapusu iptal edilmemiştir. Şu hâlde başvurunun murisi adına olan tapu iptal edilmediğine ve bu tapunun ihtilaf konusu taşınmaza uymadığı iddia edilmediğine göre Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil eden ekonomik bir menfaatinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *Sabahat Günindi*, §§ 47-50).

19. Başvuru konusu taşınmaz orman olarak tespit edilmiş ve malikin burayı kullanması fiilen engellenmiştir. Dolayısıyla başvurunun mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin mevcut olduğu kuşkusuzdur. Diğer taraftan her ne kadar başvurunun murisi adına olan tapu kaydı varlığını sürdürse de taşınmazın orman olarak tespit edilmesi ve fiili kullanımının da engellenmesi karşısında müdahalenin mülkten yoksun bırakmaya ilişkin kural çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür (*Sabahat Günindi*, § 53).

20. Temel bir değer olarak çevrenin korunması ve herkesin çevreden eşit şekilde yararlanma hakkının bir uzantısı olarak Anayasa'nın 169. maddesinde, ormanların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilerek bu alanlarda özel mülkiyet yasaklanmıştır. Bu nedenle belli bir sürenin geçmesiyle söz konusu alanlarda özel mülkiyet edinilmesi olanaklı değildir (AYM, E.2009/31, K.2011/77, 12/5/2011). Bu bağlamda 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. maddesinde de tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç

ve ağaçlık topluluklarının yerleriyle birlikte orman sayılacağı hüküm altına alınmış, aynı Kanun'un 2. maddesinin üçüncü fıkrasında bu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir suretle daraltma yapılamayacağı düzenlenmiştir. Anılan Kanun hükümlerinin ulaşılabilir, öngörülebilir ve belirli olduğunda kuşku bulunmadığından başvuruya konu müdahalenin kanuna dayalı olduğu sonucuna varılmıştır (*Cemile Gökhan ve diğerleri*, B. No: 2015/1203, 23/5/2018, § 70).

21. Anayasa'nın 169. maddesinde, ormanların ülke yönünden taşıdığı büyük önem gözetilerek korunması ve geliştirilmesi konusunda ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu özel ve ayrıntılı düzenlemenin ülkemizde orman örtüsünün sürekli yok edilmesi gerçeğinden kaynaklandığı kuşkusuzdur. Anayasa'nın 169. maddesinin birinci fıkrası gereğince devlet, doğal kaynaklarımızın en önemlilerinden biri olan ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gereken tedbirleri alıp kanun koymak ve bütün ormanların gözetimi ödevini yerine getirmek durumundadır (AYM, E.2013/96, K.2014/118, 3/7/2014). Dolayısıyla ormanların korunması amacıyla mülkiyet hakkına müdahale edilmesinde kamu yararına dayalı meşru bir amacın bulunduğu tartışmasıdır (AYM, E.2009/31, K.2011/77, 12/5/2011).

22. Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan malların korunması amacıyla mülkiyet hakkına müdahale edilmesi meşru olmakla birlikte bu kamusal külfetin tamamının mülk sahiplerine yüklenemeyeceği ve kanun koyucunun buna uygun çözüm yolları bulması gerekeceği açıktır (AYM, E.2009/31, K.2011/77, 12/5/2011). Kamuya ait orman ve diğer malların korunmasındaki kamu yararı amacı ile başvurunun mülkiyet hakkı arasında makul denge, başvurucuya tazminat ödenmesi veya başvurunun zararının başka yollarla telafi edilmesi şartıyla sağlanabilir (*Hüseyin Akbulut ve Yusuf Akbulut*, B. No: 2014/7643, 6/4/2017, § 32).

23. Diğer taraftan 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi; tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan devletin sorumlu olduğunu, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere devletin rücu edebileceğini hüküm altına almıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi, daha önceki kararlarında Yargıtay içtihadına dayanarak 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen tazminat yolunun kadastro tespiti aşamalarındaki işlemlerden doğan zararların telafisi yönünden de etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (*Nazmiye Akman*, B. No: 2013/1012, 16/4/2013, § 25; *Ahmet Hilmi Sertir*, B. No: 2014/10954, 17/11/2016, §§ 41, 42; *Hatice Avcı ve diğerleri*, B. No: 2014/9788, 22/9/2016, §§ 74-76).

24. Anayasa'nın ormanların korunması ve geliştirilmesine ilişkin 169. maddesi uyarınca ormanların özel mülkiyete konu edilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte söz konusu taşınmazın kamu makamları tarafından oluşturulan tapu kayıtlarına göre özel mülke konu edildiği ortadadır. Tapu kayıtlarının oluşturulması ve tutulması kamu makamlarının gözetiminde olduğuna göre orman olmasına rağmen hatalı olarak bu kayıtların oluşturulması hâlinde de yine devletin sorumlu olması tabiidir. Buna göre olayda taşınmaz, idarenin hatalı kayıt oluşturmaya rağmen malike herhangi bir tazminat ödenmeden, orman olarak tespit edilmiş ve taşınmazın kullanımı fiilen engellenmiştir.

25. Orman olan taşınmazların korunması bağlamında müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacı bulunmakta ise de devletin verdiği tapuya dayanarak mülkiyet hakkı sahibi olan başvurunun da menfaatlerinin gözetilmesi ve bu çerçevede idarenin hatalı işleminin bütün sonuçlarının başvurunca yüklenmemesi gerekmektedir. Bu bağlamda tapunun iptal edilmesi karşılığında tazminat ödenmesinin başvurucuya yüklenen külfeti

hafifletecek ve kamu yararı ile bireysel menfaatlerin dengelenmesini sağlayacak önemli bir araç olduğu söylenebilir. Öte yandan somut olayda başvuruca tazminat ödenmemesini makul gösterebilecek istisnai bir durumun varlığı da söz konusu değildir (*Sabahat Günindi*, § 67).

26. Ayrıca tapunun hâlen başvurucaun murisi adına kayıtlı olduğu gözetildiğinde müdahalenin kesintiye uğradığı kabul edilemeyecektir. Mülkiyet hakkına yönelik müdahale devam ettiği sürece kişinin tazminat davası açmasının önünde hiçbir engel bulunmamaktadır. Asliye Hukuk Mahkemesinin tazminat davasına ilişkin zamanaşımı süresini kadaastro tutanaklarının kesinleştiği tarihten başlatması -tapunun hâlen iptal edilmediği dikkate alındığında- makul bir yorum olarak kabul edilmemiştir.

27. Bu durumda başvurucaun murisinin hissedar olduğu taşınmazın orman olarak tespit edilmesi ormanların korunması bağlamında kamu yararına dayalı meşru bir amaç içerse de mülkten yoksun bırakılan başvuruca herhangı bir tazminat ödenmemesi idarenin hatasından doğan zarara bütünüyle başvurucaun katlanması sonucunu doğurmuştur. Sonuç olarak müdahaleyle başvuruca aşırı bir külfet yüklenmiş olup başvurucaun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasındaki adil dengenin başvuruca aleyhine bozulduğu anlaşıldığından mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeye için bkz. *Sabahat Günindi*, § 69).

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

29. Başvuruca, yargılamaların makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

32. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu,

tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (*Guher Ergun ve diğerleri*, §§ 41, 45).

33. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 5 yıl 8 ay 19 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

35. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini ve 1.000.000 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

36. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

37. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. Mülkiyet hakkı yönünden ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurunun tazminat talebi kabul edilmemiştir.

39. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Milas 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/690, K.2018/41) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya 30.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.